

Sebevraždy v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

- počty sebevražd v Jihomoravském kraji, až na malé výjimky mají dlouhodobě klesající tendenci
- počty sebevražd žen v hodnoceném šestiletém období zůstávají přibližně na stejné úrovni, u mužů dochází ke znatelnějšímu snižování počtu sebevražd (v ČR je situace opačná)
- i nadále jsou sebevraždy mužů početnější (přibližně 5x) než sebevraždy žen
- největší počet sebevražd je ve věku 40 až 49 let, k výraznému poklesu počtu sebevražd dochází od šedesátého roku věku
- dominujícím způsobem je provedení sebevraždy oběšením, druhým nejčastějším způsobem je u mužů zastřelení, u žen otrávení se
- v rozložení sebevražd do měsíců ukázalo výraznější výkyvy od průměru – měsíc maxima srpen, měsíc minima únor a prosinec
- se vzrůstajícím stupněm vzdělání sebevražednost klesá
- v počtu sebevražd v přepočtu na 100 tisíc obyvatel je nejlepší situace v Brně-městě, nejhorší v okrese Znojmo
- v mezikrajském srovnání se Jihomoravský kraj dlouhodobě řadí spolu s krajem Vysočina mezi kraje s nejnižší sebevražedností

Uvedené údaje o sebevraždách vychází ze zpracování statistického výkazu Obyv 3-12 „Hlášení o úmrtí“, který pro ČSÚ vyplňují matriky podle hlášení „List o prohlídce mrtvého“ vystaveného lékařem, který byl k zemřelému povolán. V textu je hodnoceno období let 2000 až 2005, ve kterém platila 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí. V ní jsou úmrtí sebevraždou vymezeny kódy X60 až X84. Úmrtí je označeno jako sebevražda, pokud jsou pro tento závěr jednoznačné důkazy. Pokud důkazy chybí, je úmrtí klasifikováno jako případ nezjištěného úmyslu. Je jisté, že určitá část těchto úmrtí jsou rovněž sebevraždami, to znamená, že uváděné údaje jsou podhodnoceny, ovšem kvantifikace podhodnocení možná není. Údaje za Jihomoravský kraj jsou přepočítány na územní strukturu platnou od 1. 1. 2005.

Počet sebevražd spáchaných v Jihomoravském kraji se v jednotlivých pětiletých obdobích (od roku 1961) pohybuje v rozmezí od 238 případů v ročním průměru období let 1966 - 1970 až po nejnižší hodnotu, a to 152 případů průměrně ročně v posledním období, tedy v letech 2001 až 2005. V České republice dochází od roku 1966 k postupnému snižování počtu sebevražd (i v přepočtu na 100 tisíc obyvatel), zatímco v Jihomoravském kraji byl dlouhodobý vývoj poněkud kolísavý. K nejvyššímu nárůstu došlo mezi druhou a první polovinou šedesátých let, k nejznatelnějšímu poklesu mezi druhou a první polovinou let devadesátých. V počtu sebevražd připadajících na 100 tisíc obyvatel se Jihomoravský kraj ve všech hodnocených pětiletých obdobích nacházel výrazně pod úrovní tohoto ukazatele České republiky.

Tab. 1 Sebevraždy v pětiletých obdobích

Období	Jihomoravský kraj			Česká republika		
	počet	průměrný roční počet na 100 tis. obyvatel	index (předchozí období = 100)	počet	průměrný roční počet na 100 tis. obyvatel	index (předchozí období = 100)
1961 - 1965	1 052	19,8	x	12 097	25,0	x
1966 - 1970	1 191	22,1	113,2	13 656	27,7	112,9
1971 - 1975	1 122	20,6	94,2	12 869	25,9	94,2
1976 - 1980	981	17,4	87,4	11 421	22,3	88,7
1981 - 1985	1 035	18,2	105,5	10 809	20,9	94,6
1986 - 1990	897	15,7	86,7	9 974	19,3	92,3
1991 - 1995	941	16,4	104,9	9 417	18,2	94,4
1996 - 2000	764	13,3	81,2	8 106	15,7	86,1
2001 - 2005	760	13,4	99,5	8 023	15,7	99,0

Bližší pohled na jednotlivé roky sledovaného šestiletí ukazuje, že počty sebevražd v Jihomoravském kraji se udržovaly na velmi nízké úrovni s minimem v roce 2005, kdy bylo spácháno pouze 131 sebevražd, což představuje 8,4 % z republikového počtu. Přitom na území Jihomoravského kraje žilo v roce 2005 přibližně 11,0 % obyvatel České republiky a zemřelo zde 11,2 % z celkového počtu zemřelých v ČR. Zemřelí sebevraždou v Jihomoravském kraji tvoří v posledních letech okolo 1,3 % z celkového počtu zemřelých (v roce 2005 dokonce něco málo přes 1 procento), v České republice se tento údaj pohybuje kolem 1,5 %. Významný díl, více než pětina, tvoří sebevraždy z celkového počtu úmrtí na vnější příčiny (tj. úrazy, otravy, nehody, vraždy apod.).

Tab. 2 Sebevraždy v letech 2000 až 2005

	Jihomoravský kraj						Česká republika					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet sebevražd	181	165	150	162	152	131	1 649	1 623	1 534	1 719	1 583	1 564
Počet na 100 tis. obyvatel	15,8	14,5	13,3	14,4	13,5	11,6	16,1	15,9	15,0	16,9	15,5	15,3
Index (průměr 2000-2005=100)	114,3	105,1	95,9	103,6	97,2	83,7	102,1	100,8	95,1	107,2	98,3	97,0
Podíl z celkového počtu zemřelých v %	1,49	1,41	1,25	1,33	1,30	1,09	1,51	1,51	1,42	1,54	1,48	1,45
Podíl z počtu zemřelých vnějšími příčinami v %	23,82	21,57	21,71	20,85	19,79	18,50	23,32	23,49	22,43	23,56	22,64	24,53

Během období let 2000 až 2005 zemřelo v Jihomoravském kraji 876 osob při dopravních nehodách a 941 sebevraždou. Ve čtyřech z šesti hodnocených let byl počet sebevražd na 100 tisíc obyvatel vyšší než počet úmrtí následkem dopravních nehod. I toto srovnání ilustruje význam, jaký sebevraždy v současné naší společnosti mají.

Tab. 3 Sebevraždy podle pohlaví v letech 2000 až 2005

	Jihomoravský kraj						Česká republika					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Počet sebevražd	181	165	150	162	152	131	1 649	1 623	1 534	1 719	1 583	1 564
v tom: muži	141	136	124	134	129	107	1 298	1 294	1 216	1 365	1 286	1 272
ženy	40	29	26	28	23	24	351	329	318	354	297	292
Počet na 100 tis. obyvatel	15,8	14,5	13,3	14,4	13,5	11,6	16,1	15,9	15,0	16,9	15,5	15,3
v tom: muži	25,4	24,7	22,6	24,5	23,6	19,5	26,0	26,0	24,5	27,5	25,9	25,5
ženy	6,8	5,0	4,5	4,8	4,0	4,1	6,7	6,3	6,1	6,8	5,7	5,6
Podíl žen na celku v %	22,1	17,6	17,3	17,3	15,1	18,3	21,3	20,3	20,7	20,6	18,8	18,7
Počet sebevražd mužů na 1 sebevraždu ženy	3,5	4,7	4,8	4,8	5,6	4,5	3,7	3,9	3,8	3,9	4,3	4,4

Počet sebevražd mužů trvale výrazně převyšuje počet sebevražd žen. V hodnoceném období byl největší rozdíl v roce 2001, a to 107 sebevražd, v relativním vyjádření (počet sebevražd na 100 tisíc obyvatel) 19,8 sebevražd. Podíl žen na celkovém počtu sebevražd v Jihomoravském kraji je menší než pětina, s výjimkou roku 2000 (22,1 %), v rámci České republiky převyšuje podíl žen 20 %, kromě posledních dvou sledovaných let, kdy klesl také pod pětinu.

Tab. 4 Sebevraždy podle pohlaví a věkových skupin v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

	Muži							Ženy						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000 - 2005	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000 - 2005
Celkem	141	136	124	134	129	107	771	40	29	26	28	23	24	170
v tom ve věku:														
10 - 19	7	8	4	2	2	2	25	2	1	-	3	1	-	7
20 - 29	23	12	20	9	20	14	98	4	3	3	1	-	2	13
30 - 39	16	15	19	27	27	16	120	3	2	3	4	3	5	20
40 - 49	38	38	31	40	35	17	199	7	5	6	3	3	3	27
50 - 59	22	27	18	22	26	32	147	9	6	7	9	6	8	45
60 - 69	9	14	11	8	10	10	62	6	2	3	5	2	3	21
70 - 79	16	11	13	15	5	7	67	5	7	3	2	7	1	25
80 a více let	10	11	8	11	4	9	53	4	3	1	1	1	2	12

Počet sebevražd je podle věku rozložen velmi nerovnoměrně. Patrné je zvyšování jejich počtu spolu se zvyšujícím se věkem, po šedesátém roku věku se počet opět snižuje. Mezi věkovou kategorií šedesátiletých a padesátiletých dochází v nejvyšším poklesu, a to o 109 případů. Muži nejčastěji páchají sebevraždu mezi 40 a 49 rokem věku (ve 199 případech ze 771, tj. ve 26 %), ženy ve věkové skupině o 10 let starší (ve 45 případech ze 170, tj. také ve 26 % případů).

Tab. 5 Sebevraždy podle způsobu provedení v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

	Sebevraždy celkem	v tom						
		otrávením	oběšením	utopením	zastřelením	ostrým předmětem	skokem z výše	ostatní
2000	181	17	127	4	17	4	7	5
2001	165	15	106	3	19	6	10	6
2002	150	16	102	2	17	6	2	5
2003	162	22	109	4	17	3	5	2
2004	152	12	110	2	14	8	2	4
2005	131	12	96	-	9	3	3	8
2000 - 2005	941	94	650	15	93	30	29	30
v tom								
muži abs.	771	56	556	8	87	23	21	20
v %	100,0	7,3	72,1	1,0	11,3	3,0	2,7	2,6
ženy abs.	170	38	94	7	6	7	8	10
v %	100,0	22,4	55,3	4,1	3,5	4,1	4,7	5,9

Nejčtenější způsobem dobrovolného ukončení života je oběšení, za sledované období tento způsob smrti zvolilo 650 osob (556 mužů, tj. 72 % ze sebevražd mužů a 94 žen, tj. 55 % ze sebevražd žen). V roce 2005 se oběsilo dokonce 96 osob (tj. 73 %) z celkového počtu 131 sebevrahů. Druhým nejčastěji užívaným způsobem sebevražd mužů bylo zastřelení (87 případů), ženy pak ukončily svůj život ve více jak pětine případů otrávením.

Tab. 6 Sebevraždy podle měsíců v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

	Celkem	v tom											
		leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec
2000	181	16	14	19	16	20	14	16	24	9	9	14	10
2001	165	15	8	18	18	15	10	17	14	11	12	12	15
2002	150	15	16	10	10	18	10	12	15	16	7	11	10
2003	162	14	10	11	10	11	16	19	19	13	14	17	8
2004	152	9	11	11	20	13	12	13	10	15	14	12	12
2005	131	12	6	11	14	11	15	8	12	10	10	12	10
2000-2005	941	81	65	80	88	88	77	85	94	74	66	78	65
Podíl v %	100,0	8,6	6,9	8,5	9,4	9,4	8,2	9,0	10,0	7,9	7,0	8,3	6,9
Roční průměr	156,8	13,5	10,8	13,3	14,7	14,7	12,8	14,2	15,7	12,3	11,0	13,0	10,8

Z dlouhodobého hlediska bylo nejvíce sebevražd spácháno v jarních měsících, nejméně v měsících zimních. V rámci celé republiky byl měsícem s největším počtem sebevražd duben, v Jihomoravském kraji však nejvíce sebevražd bylo provedeno v srpnu, dokonce v srpnu 2000 došlo k 24 sebevraždám, což představuje měsíční maximum za celé šestileté období. Dnem s největším počtem sebevražd byl 6. srpen, kdy bylo celkem spácháno 8 sebevražd, a to 2 v letech 2000, 2003, 2004 a 2005 a po jedné v roce 2001 a 2002. Ve dnech 29. března 2000, 31. května 2000 a 31. ledna 2003 byly na území kraje vykonány 4 sebevraždy denně. Období Vánoc bylo charakterizováno poměrně malou sebevražedností. Během tří svátečních dnů byly za celé šestiletí spáchány 4 sebevraždy (3 v roce 2003 a 1 v roce 2004), z toho pouze v jednom případě šlo o sebevraždu ženy. Ve 1 415 dnech z 2 192 dnů celého hodnoceného období k žádné sebevraždě nedošlo.

Největší počet sebevrahů mělo střední vzdělání bez maturity (včetně vyučení), mužů s tímto stupněm vzdělání bylo více než 50 % z celkového počtu, žen přibližně 40 %. Přitom z počtu zemřelých nejvyšší podíl (45 %) měly osoby se základním vzděláním. Nejméně sebevražd spáchaly osoby s vysokoškolským vzděláním (necelých 6 % z celkového počtu sebevrahů), vysokoškolaček v celém sledovaném období bylo jen 6, tj. necelá 4 % z počtu sebevražd žen. Při hodnocení jednotlivých let byl podíl osob se středním vzděláním nejvyšší v roce 2005, kdy činil 56 % z celkového počtu sebevražd.

Tab. 7 Sebevraždy podle vzdělání za osoby 15 a více let v letech 2000 až 2005

	Jihomoravský kraj					Česká republika				
	celkem	v tom vzdělání				celkem	v tom vzdělání			
		základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysoko-školské		základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysoko-školské
2000	178	38	95	34	11	1 637	492	729	319	97
2001	164	41	80	31	12	1 617	475	767	290	85
2002	149	48	68	30	3	1 528	526	703	231	68
2003	161	52	68	34	7	1 710	483	871	265	91
2004	150	35	81	22	12	1 575	440	818	238	79
2005	131	27	74	20	10	1 558	401	846	240	71
2000-2005	933	241	466	171	55	9 625	2 817	4 734	1 583	491
v tom										
muži abs.	764	191	398	126	49	7 699	2 128	3 980	1 183	408
v %	100,0	25,0	52,1	16,5	6,4	100,0	27,6	51,7	15,4	5,3
ženy abs.	169	50	68	45	6	1 926	689	754	400	83
v %	100,0	29,6	40,2	26,6	3,6	100,0	35,8	39,1	20,8	4,3

Při meziokresním porovnání nejvíce, a to 269 sebevražd (tj. 29 %) bylo provedeno osobami, které žily v Brně-městě, na druhém místě se pak umístil okres Hodonín se 141 sebevraždami, tj. 15 % z celkového počtu sebevražd provedených v Jihomoravském kraji od roku 2000. Naopak v okrese Vyškov bylo spácháno „pouze“ 66 sebevražd, tj. 7 %. Ročního maxima bylo dosaženo u mužů v roce 2000 (48 případů) v Brně, minima v roce 2004 (6 případů) v okrese Vyškov. Nejvíce sebevražd žen bylo v Brně v roce 2003, a to 13, v roce 2001 v okresech Blansko a Vyškov nedošlo k žádné sebevraždě žen. Největší podíl, a to téměř čtvrtinový, byl zaznamenán v okrese Hodonín, kdy bylo v roce 2001 spácháno 34 sebevražd ze 141 v okrese za hodnocené období šesti let. Z celkového počtu sebevražd v Jihomoravském kraji nejvyšší podíl (36 %) měly sebevraždy provedené v roce 2003 v Brně. Bylo zde zaznamenáno 58 případů z celkového počtu 162 sebevražd na Jižní Moravě.

Tab. 8 Sebevraždy podle okresů Jihomoravského kraje v letech 2000 až 2005

	Muži							Ženy						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000 - 2005	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000 - 2005
Jihomoravský kraj	141	136	124	134	129	107	771	40	29	26	28	23	24	170
Blansko	12	11	14	11	7	13	68	6	-	3	3	2	2	16
Brno-město	48	28	27	45	34	26	208	11	12	10	13	5	10	61
Brno-venkov	19	23	17	16	19	17	111	10	4	3	1	4	1	23
Břeclav	11	13	20	22	21	14	101	1	2	2	5	3	1	14
Hodonín	22	27	17	13	22	16	117	8	7	2	1	1	5	24
Vyškov	10	8	8	9	6	13	54	3	-	2	2	4	1	12
Znojmo	19	26	21	18	20	8	112	1	4	4	3	4	4	20

Při hodnocení míry sebevraždění, tedy počtu sebevražd na 100 tisíc obyvatel, se pořadí Jihomoravských okresů změnilo. Nejnižší hodnota - 13,2 sebevražd průměrně ročně na 100 tisíc obyvatel byla v Brně-městě, i když (jak již bylo zmíněno výše) byl zde zaznamenán nejvyšší počet sebevražd. Nejvíce sebevražd v přepočtu na obyvatele bylo vykázáno v okrese Znojmo, a to 21,4 průměrně ročně. Republiková hodnota míry sebevraždění za hodnocené období činila 15,8 sebevražd na 100 tisíc obyvatel. Čtyři ze sedmi okresů Jihomoravského kraje (Blansko, Brno-město, Brno-venkov a Vyškov) se nacházejí pod touto hodnotou, tři ji převyšují, nejvíce okres Znojmo o 5,6 sebevražd na 100 tisíc obyvatel. Okres Znojmo se jako jediný z okresů Jihomoravského kraje řadí mezi deset okresů v rámci České republiky s nejvyšší hodnotou míry sebevraždění. Na druhé straně tři okresy (Brno-město, Vyškov a Blansko) patří v této oblasti mezi prvních deset s nejnižší hodnotou. Z výše uvedeného lze vyvodit závěr, že situaci v Jihomoravském kraji, co se týče sebevraždění, lze hodnotit poměrně kladně.

Tab. 9 Sebevraždy na 100 tis. obyvatel ve věku 10 a více let podle okresů Jihomoravského kraje v letech 2000 až 2005

(standardizované údaje podle věkové struktury uvedeného pohlaví k 31. 12. 2002)

	Muži							Ženy						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	pořadí 2000-2005	2000	2001	2002	2003	2004	2005	pořadí 2000-2005
Jihomoravský kraj	28,55	27,53	25,10	27,13	26,12	21,66		7,53	5,46	4,89	5,27	4,33	4,52	
Blansko	25,31	23,20	29,52	23,20	14,76	27,42	3.	12,08	-	6,04	6,04	4,03	4,03	4.
Brno-město	30,05	17,53	16,90	28,17	21,28	16,28	1.	6,10	6,66	5,55	7,21	2,77	5,55	6.
Brno-venkov	25,65	31,05	22,95	21,60	25,65	22,95	4.	12,85	5,14	3,85	1,28	5,14	1,28	2.
Břeclav	20,30	23,99	36,91	40,60	38,75	25,84	6.	1,74	3,48	3,48	8,70	5,22	1,74	1.
Hodonín	31,43	38,57	24,29	18,57	31,43	22,86	5.	10,85	9,50	2,71	1,36	1,36	6,78	5.
Vyškov	26,09	20,87	20,87	23,48	15,66	33,92	2.	7,49	-	4,99	4,99	9,99	2,50	3.
Znojmo	37,86	51,81	41,85	35,87	39,86	15,94	7.	1,90	7,61	7,61	5,71	7,61	7,61	7.

Krajem s nejmenší sebevraždností byla Vysočina, na druhém místě se pak umístil Jihomoravský kraj. Nejvíce sebevražd bylo spácháno v Moravskoslezském kraji, dále následuje Praha a kraj Středočeský, naopak nejméně v Karlovarském kraji. V přepočtu na 100 tisíc obyvatel se pořadí krajů mění. Nejvíce sebevražd (obě pohlaví celkem) průměrně ročně bylo provedeno v Olomouckém kraji (17,3), v sebevraždnosti mužů je na tom nejhůře Moravskoslezský kraj, v sebevraždnosti žen Praha. Nejnižší míru sebevraždnosti vykazuje jak v obou pohlavích celkem (12,5), tak zvlášť mužů (20,9) a žen (4,3) kraj Vysočina. Jihomoravský kraj se umístil na druhém (obě pohlaví a muži) a třetím (ženy) místě s hodnotami nižšími než je republikový průměr. Sebevraždnost v Jihomoravském kraji a kraji Vysočina má nízkou hodnotu již od počátku 90. let.

Tab. 10 Sebevraždy podle krajů v letech 2000 až 2005

	Počet sebevražd			Průměrný roční počet sebevražd na 100 tis. obyvatel			Pořadí		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Česká republika	9 672	7 731	1 941	15,77	25,88	6,17	x	x	x
Hl. město Praha	1 080	787	293	15,40	23,62	7,96	5.	3.	14.
Středočeský	1 034	831	203	15,23	25,01	5,86	3.	4.	6.
Jihočeský	628	480	148	16,73	26,05	7,75	10.	6.	13.
Plzeňský	553	435	118	16,76	26,91	7,01	11.	8.	11.
Karlovarský	306	251	55	16,77	28,11	5,90	12.	13.	7.
Ústecký	840	678	162	17,04	28,07	6,44	13.	12.	9.
Liberecký	419	327	92	16,32	26,16	6,98	7.	7.	10.
Královéhradecký	529	435	94	16,06	27,14	5,56	6.	9.	4.
Pardubický	468	378	90	15,39	25,39	5,80	4.	5.	5.
Vysočina	383	316	67	12,49	20,85	4,32	1.	1.	1.
Jihomoravský	941	771	170	13,84	23,39	4,85	2.	2.	3.
Olomoucký	667	518	149	17,32	27,66	7,53	14.	11.	12.
Zlínský	588	472	116	16,51	27,21	6,35	9.	10.	8.
Moravskoslezský	1 236	1 052	184	16,34	28,48	4,75	8.	14.	2.

Při mezikrajském hodnocení dvou po sobě jdoucích pětiletých období v pěti ze 14 krajů ČR (vč. Hlavního města Prahy) došlo k nárůstu sebevraždnosti, nejvíce v kraji Jihočeském, Plzeňském a Ústeckém, nejvýraznější pokles měla Praha. Více informací o sebevraždách v České republice a její územní diferenciaci lze získat v publikaci ČSÚ „Sebevraždy v České republice v letech 2001 až 2005“.